

سومین نمایش ملی
بانوک هنر از راه اسلام
بزرگداشت حضرت خدیجه

۳۰ دی ماه ۱۴۰۰ ، استان یزد

ISC
Islamic World Science Citation Center

CIVILICA

SID

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام عیار بانوان مبلغ

معصومه یاوری^۱

چکیده

حضور فعال بانوان مبلغ در عرصه‌های مختلف تبلیغ و گسترش دین اسلام از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است و در جامعه پر چالش امروز، نیاز به آن به خوبی احساس می‌شود. برای اینکه بانوان مبلغ به خوبی از عهده این وظیفه برآیند، ضروری است برای آنها یک الگوی نمونه معرفی شود. هدف محقق نیز شناساندن شخصیتی مانند حضرت خدیجه (سلام الله علیها) به عنوان الگویی تمام عیار برای بانوان مبلغ است. این تحقیق به روش توصیفی و در سه قسمت، در صدد بیان ویژگی‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی حضرت خدیجه (سلام الله علیها) است؛ ویژگی‌هایی همچون آگاهی از اوضاع جامعه، ایجاد فضای عاطفی در خانواده و حضور در صحنه که هر کدام برای بانوان مبلغ راهگشا خواهند بود.

واژگان کلیدی: حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، الگو، بانوان مبلغ.

^۱. طلبه سطح دو، حوزه علمیه صدیقه کبری (سلام الله علیها) گلپایگان.

مقدمه

یکی از موثرترین نیروهای فطری انسان، میل به تقلید و آسوه پذیری و بهره گیری از تجربه کمال یافتگان است. زنان نیز به عنوان نوع انسانی به دنبال الگویی برای خود هستند، به خصوص زنان مبلغ که با شناخت الگوها و مربی‌های شایسته در تربیت جامعه و گسترش اسلام می‌توانند نقش مهم خود را در جامعه امروز به خوبی ایفا کنند. گرایش به الگوهای برجسته، افکار انسان را منظم کرده و باعث افزایش تمرکز می‌شود. شناخت الگوهای بالنده موجب به کار افتادن استعدادهای راکد و ظرفیت‌های پراکنده آدمی می‌شود. زنان مبلغ باید به سهم خود در راه اصلاح جامعه و گسترش اسلام بکوشند تا جامعه‌ای صالح و منتظر واقعی را پدید آورند. آن هم در جامعه امروز که زمان رویارویی با چالش‌های استعمار و غربی‌سازی فرهنگ و اندیشه اسلامی هستیم، ضرورت این مهم دو چندان می‌شود. به این منظور بانوان مبلغ باید به سراغ آسوه‌هایی مطلوب و حسنه بروند.

این الگو برداری مطلوب بسیار اهمیت دارد؛ چراکه به این ترتیب بانوی مبلغ به خوبی به هدف خود که پیشگیری از انحراف فکری و رفتاری انسا نهاست نزدیک می‌شود و این روش مناسبی برای مقابله با تهاجم فرهنگی است. همچنین یافتن الگوهای واقعی و محقق شده در جهان اسلام گامی مهم در رفع پیش‌داوری‌ها در خصوص وضعیت زنان و نوع نگاه به زنان در جهان می‌شود.

هدف این مقاله معرفی یک نمونه کامل و الگوی تمام عیار برای زنان مبلغ است که ملاک‌ها و معیارهای زن مبلغ در او کاملاً پیاده شده باشد تا زنان مبلغ ببینند که این معیارها قابل عملی شدن هستند و همچنین از چگونگی پیاده شدن آنها هم مطلع شود.

این مقاله به روش توصیفی به معرفی اولین بانوی مسلمان و مبلغ، یعنی حضرت خدیجه (سلام الله علیها) می‌پردازد. با این فرض که در ویژگی‌های فردی، خانوادگی و اجتماعی ایشان می‌توان مولفه‌های مورد نیاز یک بانوی مبلغ را یافت، به صورتی که با تاسی و پایبندی به این خصوصیات بتوان سبک تبلیغی بانوی مبلغ را به خوبی شکل داد. آن هم در جهان امروز که به دنیای تضادها و مصائب تبدیل شده است و پی در پی مشکلات و دشواری‌های زیادی بر ملت‌های مسلمان وارد می‌شود، نیاز به الگو برداری صحیح زنان مبلغ از حضرت خدیجه (سلام الله علیها) که خود نماد صبوری در مقابل سختی‌ها بودند به خوبی احساس می‌شود. در مورد الگو برداری بانوان مبلغ از حضرت خدیجه (سلام الله علیها) کتاب‌ها و مقالات فراوانی نوشته شده است از جمله:

- کتاب بانوی اول نوشته محمدتقی موحد ابطحی که با بیانی خاطره وار و داستان گونه به معرفی ویژگی‌های حضرت خدیجه (سلام الله علیها) می‌پردازد. مقاله حاضر هم در ادامه همین مسیر به دنبال بیان سبک تبلیغی حضرت به منظور الگو برداری بانوان مبلغ است.

● مقاله مهمترین ویژگی‌های اخلاقی و تربیتی حضرت خدیجه (سلام الله علیها) نوشته مهدی گودرزی که به نقش حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در کمک به پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای گسترش اسلام در سخت ترین مراحل رسالت حضرت می‌پردازد. این مقاله هم در تکمیل این مطالب به الگو یابی در سیره حضرت خدیجه (سلام الله علیها) برای جهت دادن به فعالیت‌های تبلیغی بانوان مبلغ می‌پردازد.

پژوهش پیش رو برای تهیه اطلاعات از روش کتابخانه‌ای استفاده کرده است و در سه بخش فردی، خانوادگی و اجتماعی به بیان خصوصیات الگو واره حضرت خدیجه (سلام الله علیها) اقدام کرده است و سعی دارد پاسخی باشد به این سوال که چگونه حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام عیار بانوان مبلغ است؟

در ابتدا به بیان مفاهیم نظری مهمترین واژه‌های تحقیق می‌پردازیم.

۱_ مفاهیم نظری تحقیق

۱_۱_ حضرت خدیجه (سلام الله علیها)

خدیجه (سلام الله علیها) دختر خویلد بن اسد عبدالغزی و همسر پیامبر (صلی الله علیه و آله) و مادر حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) است.

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پیش از ظهور اسلام از زنان برجسته قریش به شمار می‌رفته است، وی را طاهره و سیده زنان قریش می‌خواندند. ایشان در سال ۶۸ قبل از هجرت به دنیا آمدند. پیش از آنکه به عقد پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) در آیند دو بار ازدواج کرده بودند.

حضرت اولین بانوی مسلمان بودند و همواره همسر را تصدیق می‌کردند. هنگامی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) دعوت خود را آشکار کردند و ثروتمندان مکه با ایشان مخالفت کردند و به آزار و اذیت ایشان و پیروانشان برخاستند ابوطالب و حضرت خدیجه (سلام الله علیها) از آن حضرت سخت محافظت می‌کردند، اما خدیجه پشتیبانی بودند که لحظه‌ای از حمایت پیامبر اکرم کوتاهی نکردند.

پیامبر (صلی الله علیه و آله) هرگاه یاد خدیجه (سلام الله علیها) می‌افتادند، اشک از دیدگان‌شان جاری می‌شد و می‌فرمودند: «کجا همانند خدیجه زنی یافت می‌شود؟ در آن هنگام که مردم مرا تکذیب کردند او مرا تصدیق نمود و در راه پیشرفت و ترویج دین خدا مرا یاری کرد و دارایی خود را در اختیار من گذاشت، بانویی که خدای عزوجل مرا مامور کرد تا او را مژده دهم که خانه‌ای از زمره در بهشت به او عطا خواهد کرد». سر انجام حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پس از تحمل فشارهای دشمنان اسلام در شعب ابوطالب در گذشت و پیامبر (صلی الله علیه و آله) و دیگر مسلمانان در همانجا او را به خاک سپردند. (عیسی فر، زنان نامدار شیعه،

ص ۱۵۸)

۱-۲_ مفهوم الگو

منظور از «الگو» نمونه عینی و قابل تأسی یک فکر و عمل، در ابعاد گوناگون است که برای رسیدن به کمال، از سوی دیگران پیروی می‌شود. اصولاً الگو گرایی، انسان‌ها را به تعالی روح و همّت والایی فرا می‌خواند. آشنایی با چنین الگوهایی، انسان‌ها را به نوعی تحسین و امیدوار می‌دارد و با پیروی از آنان برای دستیابی به منزلت رفیع الگوها از هدف‌های محدود و زندگی روزمره فراتر رفته و به نوعی حیات معقول و معنوی سوق می‌یابند. (معاونت فرهنگی_تبلیغی، حیات طیبه، ص ۲۵)

۱-۳_ مفهوم تبلیغ

تبلیغ، رساندن مجموعه‌ای اطلاعات به مخاطب به منظور اقناع و برانگیختن احساسات او به سود یا بر ضد یک موضوع است. در این مقاله، تبلیغ به معنای تبلیغات دینی و تقریباً معادل دعوت است که همان مفهوم اصطلاحی تبلیغ است.

۱-۴_ بانوان مبلغ

رسالت تبلیغ دین همه گروندگان به اسلام را دربر می‌گیرد و همه مسلمانان از مرد و زن وظیفه دارند در حدّ توان و نیرو در دین آگاه و مطلع شوند و نیز در تربیت دینی دیگران بکوشند. در گذشته مردان از امکانات آموزشی و تبلیغی بیشتری برخوردار بودند و غالباً در ادای این تکلیف الهی پیش‌گام‌تر بوده‌اند. ولی باید توجه داشت بانوان از ظرفیت‌ها و توانایی‌های تعلیمی و تبلیغی ویژه‌ای برخوردارند که در مردان کمتر وجود دارد. این ویژگی‌ها بهره این گروه را در تبلیغ مکتب و تربیت دینی مردم، بالاتر برده است. به این گروه، بانوان مبلغ می‌گویند. (رضوی، مقاله نقش آفرینی بانوان در عرصه‌های تبلیغ دین)

بحث و بررسی

بعد از مفهوم شناسی نظری مهمترین واژه‌های تحقیق به سراغ بحث و بررسی می‌رویم. در این بخش از تحقیق به الگوبرداری از حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در سه بخش فردی، خانوادگی و اجتماعی می‌پردازیم.

۲_ الگو برداری در سطح فردی

این سؤال که حضرت خدیجه (سلام الله علیها) چه شخصیت و ویژگی‌های فردی داشتند به ذهن همه مسلمانان می‌رسد ولی خانم‌های مبلغ باید از زاویه‌ای دیگر به این سوال نگاه کنند زیرا حساسیت نقش آنان

در خانواده و اجتماع تحت تأثیر خصوصیات فردی آنها قرار می‌گیرد، پس باید با نگاهی عمیق‌تر به الگو برداری از حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پردازند. در ادامه، برخی از خصوصیات فردی حضرت را بیان می‌کنیم.

۲_۱_ رفتار فروتنانه

هر کس ده سالی را که پس از بعثت بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) گذشته است مطالعه کند به خوبی اثر حضرت خدیجه (سلام الله علیها) را در گسترش اسلام و خدماتی که ایشان در راه برافراشتن کلمه توحید انجام داده‌اند احساس می‌کند، زیرا تاریخ موضعگیری دلیرانه و فداکاری‌های عظیم ایشان و اموال هنگفتی را که در یاری دین بخشیدند فراموش نکرده است. (شمس الدین، بانوان نمونه، ص ۱۵)

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) با وجود تمام این فداکاری‌هایی که در راه اسلام کرده بودند همواره رفتار فروتنانه داشتند و هیچگاه از کسی انتظاری طلبکارانه نداشتند. این همان نکته کلیدی است که امروزه نه تنها در جامعه ما دیده نمی‌شود، بلکه افراد به خاطر چند کار خوب از خداوند طلب کار می‌شوند و روحیه‌ای طلبکارانه دارند.

این نکته تلاش مضاعف بانوان مبلغ را چه در مزین کردن خود به فروتنی و چه در گسترش آن در جامعه می‌طلبد.

تواضع حضرت خدیجه (سلام الله علیها) تا جایی بود که در لحظات پایانی زندگی به شدت گریه می‌کردند و هنگامی که پیامبر صلی علیه و آله دلیل گریه ایشان را پرسیدند، ایشان فرمودند: من نمی‌دانم که آیا خدا از من راضی شده است یا نه، در این زمان بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) وحی شد که «ای پیامبر به خدیجه کبری بگو که خداوند از او راضی است». (گودرزی، مقاله مهمترین ویژگی‌های اخلاقی و تربیتی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، خبرگزاری میزان)

۲_۲_ ایستادگی در مسیر ایمان

شخصیت حضرت خدیجه (سلام الله علیها) نزد بسیاری از ما عمدتاً تحت الشعاع شخصیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) قرار گرفته است در حالی که قبل از ازدواج، نیز ایشان شخصیت ممتازی داشته و به سرور زنان مطهره و مادر فقرا و یتیمان معروف بوده‌اند. ایشان معتقد به دین حنیف و در جستجوی پیامبر آخرالزمان بودند و با ادیان دیگر آشنایی داشتند. (ابطحی، مقاله گزارش مراسم رو نمایی از کتاب بانوی اول، خبرگزاری جمهوری اسلامی)

ایشان اولین زنی بودند که مسلمان شدند و در لحظات سخت و دشواری که بسیاری از مردان حاضر به همراهی پیامبر (صلی الله علیه و آله) نبودند، در کنار ایشان حضور داشتند و همواره بر اعتقادات خود ایستادگی

کردند. ایستادگی در مسیر ایمان و اعتقاد، نقطه عطف دیگری برای زنان مبلغ جوامع اسلامی تا آخر تاریخ است. (باشگاه خبرنگاران جوان، مقاله حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام عیار زن مسلمان)

۲_۳_ همراه نشدن با جاهلیت

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در زمانه و جامعه‌ای که زن در آن جایگاهی نداشت، با اصول جاهلی به مبارزه پرداختند و با روش‌های عقلایی و اخلاقی جایگاه ممتازی را نه تنها در مکه، بلکه در شبه جزیره عربستان به خود اختصاص دادند.

ایشان پس از ازدواج با حضرت محمد (صلی الله علیه و آله) سختی‌های زیادی را از سوی مشرکان متحمل شدند، به خصوص پس از دعوت علنی مردم به اسلام، با طعنه و تمسخر فراوانی مواجه شدند، ولی هرگز ساحت خود را به اعتقادات جاهلی مرسوم در آن زمان آلوده نکردند. (ابطحی، مقاله گزارش مراسم رونمایی از کتاب بانوی اول، خبرگزاری جمهوری اسلامی)

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) دختر خویلد همان شهسوار شجاعی بود که در عام الفیل رو در روی پادشاه یمن ایستاد و مانع شد حجرالاسود به غارت برده شود. خدیجه (سلام الله علیها) میراث دار حکمت، شجاعت، نجابت و شرافت پدر است و در میان ناپاکی و آلودگی‌های جاهلیت با همه فرق داشت، ملقب به طاهره شد و در آن روزگار غربت دانایی، در بین زنان و مردان سفیه و جاهل، عاقل، دانا و خردمند بود. در جاهلیت مدرن هم زنان مبلغ باید از چشمه کمالات حضرت خدیجه (سلام الله علیها) بهره مند شوند تا تفاوت آنچه خداوند از آنها می‌خواهد را با آنچه تفکرات غرب از آنها می‌خواهد، درک کنند. (برغل، مقاله جایگاه حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در جهان اسلام)

۲_۴_ خودسازی

از آنجا که دعوت به راستی و درستی و خواندن مردم به تقوای الهی، دل پاک می‌خواهد و کلام انسان بی تقوا نمی‌تواند چندان اثری بر مردم داشته باشد، مبلغ باید در راه خودسازی و زدودن زنگارهای قلب خویش تلاش فراوان داشته باشد و لحظه‌ای از حرکت در مسیر کمال انسانی خویش باز نایستد. آینه زمانی می‌تواند عیب دیگران را بازگو کند که خودش غبار زده و زنگار زده نباشد. (قرائتی، راه و رسم تبلیغ، ص ۲۰۷)

حضرت به مرتبه‌ای از خودسازی رسیده بودند که همواره مورد احترام و بزرگداشت پیامبر بودند، تا حدی که در زمان حیات حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پیامبر با زن دیگری ازدواج نکردند و تا پایان عمر هرگز او را از یاد نبردند و با آنکه پس از ایشان با همسران بسیاری زندگی کردند ولی قلبشان همیشه به خدیجه (سلام الله علیها) تعلق داشت. زنی که شخصیتش، دوستی پیامبر (صلی الله علیه و آله) و گرمی داشت

ایشان را در حیات و ملمات به خود اختصاص دهد، شایستگی دارد که تاریخ او را جاویدان کند و زنان مبلغ از او درس خودسازی بیاموزند. (شمس الدین، بانوان نمونه، ص ۱۶)

۳_ الگو برداری در سطح خانوادگی

جامعه زنان مسلمان به خصوص زنان مبلغ که در جهان امروز همواره با یک دوگانگی هویتی میان اندیشه‌های سنتی متحجرانه و تفکرات فمینیستی مدرن مواجه هستند، قطعاً نیازمند بهره‌گیری از مدلی از سبک زندگی خواهند بود که ضمن توجه به اصول و ارزش‌های دینی، چشم انداز مناسبی از تعاملات و فعالیت‌های اجتماعی زنان مبلغ را به شیوه‌ای مطلوب ترسیم کند به گونه‌ای که ضمن توجه به وظایف و مسئولیت‌های زنان در خانواده که البته در پایه گذاری بنیاد اجتماع بسیار مهم و حیاتی است، به مسئولیت دینی و تمدنی زن به‌عنوان وجودی موثر و تعالی بخش نیز توجه کنند.

در این بخش از تحقیق به مواردی از سبک زندگی خانوادگی حضرت خدیجه (سلام الله علیها) می‌پردازیم که می‌توانند برای بانوان مبلغ مفید باشند.

۳_۱_ رفتار تحسین برانگیز با همسر

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) همیشه پیامبر (صلی الله علیه و آله) را گرمی می‌داشتند و سخن او را قبل و بعد از بعثت تصدیق می‌کردند و کاملاً در اطاعت آن حضرت بودند.

هنگامی که پیامبر (صلی الله علیه و آله) برای دعا و نیایش به غار حرا می‌رفتند، حضرت خدیجه برای ایشان غذا تهیه می‌کردند و از کوه بالا می‌رفتند تا غذا را به ایشان بدهند، در حالی که بالا رفتن از این کوه و رسیدن به غار حرا بسیار سخت است، اما همسر وفادار پیامبر (صلی الله علیه و آله) چنان به ایشان وفادار و خدمتگزار بودند که این راه سخت و دشوار را می‌پیمودند تا برای ایشان غذا ببرند. (گودرزی، مقاله مهمترین ویژگی‌های اخلاقی و تربیتی حضرت خدیجه (سلام الله علیها))

در روزهایی که شبه جزیره عربستان پر بود از اشرافیت‌گری و جاهلیت، زنی مانند حضرت خدیجه (سلام الله علیها) وجود دارد که نه تنها سرمایه مادی خود که آرامشش را نیز با تمام وجود خرج پیامبر (صلی الله علیه و آله) می‌کند تا به معارف مهمی که سنگ بنای اسلام است دست بیابد و آن معارف مهم را با صرف همه اموالش در راه تبلیغ اسلام، به مردم آن زمان نیز برساند. (باشگاه خبرنگاران جوان، مقاله حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام عیار زن مسلمان)

وقتی کفار قریش کمر به آزار و اذیت پیامبر (صلی الله علیه و آله) بستند، این حضرت خدیجه (سلام الله علیها) بود که با تبسم خود تمام غم‌ها و اندوه‌های آن حضرت را برطرف می‌کردند و بهترین التیام قلب اندوهگین ایشان به حساب می‌آمدند. (شمس الدین، بانوان نمونه، ص ۱۴)

۲_۳_ ایجاد فضای عاطفی در خانواده

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) توانستند به شیوه‌ای زندگی خود را اداره کنند که در نوع خود و در آن زمان بی نظیر بود، سبک زندگی ایشان به عنوان الگویی ارزشمند برای جامعه امروز محسوب می‌شود، ایجاد فضای عاطفی خاص و محبت نسبت به فرزندان و همسر ایشان را در جایگاه زنان برتر عالم قرار داده است، شیوه تربیتی و رفتاری ایشان در زندگی به حدی بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) تأثیر گذاشته بود که هرگاه ایشان نام حضرت خدیجه (سلام الله علیها) را تا پایان عمر می‌شنیدند ناخودآگاه اشک از چشمانشان جاری می‌شد. (گودرزی، مقاله مهمترین ویژگی‌های اخلاقی و تربیتی حضرت خدیجه (سلام الله علیها) وجود حضرت خدیجه (سلام الله علیها) عامل مهمی در زندگی خانوادگی پیامبر (صلی الله علیه و آله) بود و اگر برای وجود ایشان این تاثیر عظیم نمی‌بود فقدان او بر ایشان دشوار و گران نمی‌آمد و مرگش وجود ایشان را متزلزل نمی‌ساخت و سال وفاتش را عام الاحزان نمی‌خواندند و سال‌ها در سوگش اشک نمی‌ریختند. (شمس الدین، بانوان نمونه، ص ۱۵)

۳_۳_ ساده زیستی در خانواده

یکی از مواردی که زنان مبلغ باید در خانواده خود مورد توجه قرار دهند ساده زیستی است. اگر فرهنگ ساده زیستی در جوامع بشری به گونه‌ای شایسته تحقق یابد، می‌توان با بسیاری از مشکلات اقتصادی مقابله کرد. امام خمینی (رحمه الله علیه) می‌فرماید: «آن چیزی که روحانیت را پیش برده تا حالا و حفظ کرده است، این است که ساده زندگی کرده است.» (معاونت فرهنگی_تبلیغی، حیات طیبه، ص ۴۰۹)

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) تمام اموال و ثروتشان را در اختیار پیامبر (صلی الله علیه و آله) و در خدمت گسترش اسلام قرار دادند، به خصوص در عظیم ترین خطری که پیامبر (صلی الله علیه و آله) در رسالت خود با آن مواجه شدند یعنی محاصره اقتصادی امت و اموال ایشان در واقع کلید شکست این محاصره اقتصادی بود. او مواد مصرفی را به چندین برابر قیمت واقعی برای غذای کسانی که میان امت بودند می‌خرید، تا اینکه سال‌های محاصره با سلامت و رهایی سپری شد و حيله قریش با شکست و ناکامی مواجه گردید. حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پس از ازدواج با پیامبر (صلی الله علیه و آله) همواره زندگی ساده‌ای داشتند. (شمس الدین، بانوان نمونه، ص ۱۵)

۴_۳_ مادر بی نظیر

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) فقط یار و همراه پیامبر نبودند و آنقدر در مسیر خودسازی و پاکی رشد کرده بودند که توانستند پرورش دهنده فاطمه زهرا (سلام الله علیها) شوند و بعد از ایشان نسل پیامبر به واسطه حضرت زهرا (سلام الله علیها) ادامه یابد. شاید این بُعد وجودی ایشان برای دختران و زنان این روزها پر

رنگ تر از سایر ابعاد زندگیشان باشد؛ چرا که مادری کردن با همه امکانات و راه‌حل‌های جدید باز هم در بخش تربیتی کاری خطیر است که جز آگاهی و الگو برداری از بزرگانی چون حضرت خدیجه ما را به آنچه می‌خواهیم نزدیک نمی‌کند. (باشگاه خبرنگاران جوان، مقاله حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام عیار زن مسلمان)

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) و فرزندشان حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) و نوه ایشان حضرت زینب کبری (سلام الله علیها) نمونه یک زن کامل را ترسیم کرده‌اند، که از نوع مذکر چیزی کم ندارند و پله‌های کمالات انسانی را طی کرده و نمونه‌هایی پر تلاش از کمک به مردم و مبارزه با ستمکاران هستند. ایشان نمونه خلیفه الهی را در روی زمین ترسیم کرده‌اند. زنان مبلغ اگر خواهان مساوات حقیقی با مردان هستند باید به سمت حضرت خدیجه (سلام الله علیها) و دخترانش حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) و حضرت زینب کبری (سلام الله علیها) رو کنند؛ دخترانی که پرورش یافته مادری این چنین بی نظیر هستند. (ابطحی، مقاله مراسم رونمایی از کتاب بانوی اول)

۴_ الگو برداری در سطح اجتماعی

پس از معرفی ابعاد فردی و خانوادگی این بانوی بزرگوار در دو قسمت قبلی در این قسمت به بُعد اجتماعی سیره ایشان و نقش پررنگ حضرت در گسترش اسلام می‌پردازیم. همه زنانی که دوست دارند مبلغ دین باشند و در عرصه اجتماعی حضور فعال و موثر داشته باشند، می‌توانند از سیره اجتماعی حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگو بگیرند. نه تنها زنان بلکه ایشان می‌توانند الگوی انسان معنوی، اخلاقی و عقلایی برای مردان هم باشند.

۴_۱_ داشتن بینش اجتماعی

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پاکی و صفای روح خود را تنها در زهد و گوشه نشینی به دست نیاورده بودند. ایشان در امور اقتصادی فعالیت‌های کلان داشتند و در اجتماع بسیار رفت و آمد می‌کردند. با همه این اوصاف حضرت هم‌رنگ جماعت آن روزهای مدینه نشدند و دنباله روی نور هدایتی بودند که در دلشان روشن شده بود؛ زیرا آنقدر به اوضاع و شرایط سیاسی و اجتماعی و فرهنگی جامعه مسلط بودند که به راحتی قدرت تشخیص حق از باطل را داشتند، این نشان می‌دهد که بینش سیاسی و اجتماعی درست یک خانم از اوضاع جامعه تا چه اندازه می‌تواند در محیط پیرامون او و تربیت فرزندانش نقش داشته باشد. گذشته از اینها سواد سیاسی فرهنگی خانم‌ها می‌تواند در بزنگاه‌های مهم اجتماعی، از آنها مبلغینی آگاه بسازد که می‌توانند نجات بخش قسمت عمده‌ای از اجتماع باشند. (باشگاه خبرنگاران جوان، مقاله حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام عیار زن مسلمان)

۴_۲_ تبلیغ عملی

حضرت خدیجه(سلام الله علیها) اولین بانویی بودند که به پیامبر(صلی الله علیه و آله) ایمان آوردند و همواره برای ایشان پشتیبان بودند، درون خانه به ایشان آرامش و دلگرمی می بخشیدند. حضرت بانویی صبور با شخصیت و مؤمن بودند و همه مصیبت‌ها را در راه خدا و رسولش تحمل می کردند. از مناقب دیگر ایشان قبول ولایت علی علیه السلام و فرزندانش است، با اینکه در آن زمان مکلف به قبول نبودند.

ایشان در سخت ترین شرایط هم لحظه‌ای از حمایت پیامبر(صلی الله علیه و آله) کوتاهی نکردند و هرگز از تصدیق رسالت همسر دست برنداشتند، تا جایی که در راه پیشرفت و ترویج دین خدا تمام دارایی خود را هزینه کردند. (عیسی فر، زنان نامدار شیعه، ص ۱۵۸)

به عبارت دیگر تمام اعمال ایشان تبلیغ دین بود. انسان خود ساخته‌ای که اعمال خوب، در وجودش ملکه شده است، تک تک اعمالش تبلیغ دین است و مردم از رفتار و کردار او درس می گیرند، چرا که تبلیغ عملی از تبلیغ گفتاری مؤثرتر است. امام صادق علیه السلام می فرماید: «مردم را با غیر از زبانتان (یعنی اعمال و رفتار) به راه خدا بخوانید».

برای دلنشین بودن کلام، نیاز به محبوبیت اجتماعی است، به همین خاطر حضرت ابراهیم علیه السلام برای فرزندشان دعا می کند که: «مردم را مشتاق آنان کن» و این محبوبیت در سایه ایمان و عمل صالح به دست می آید.

اگر مبلغی اهل عمل نباشد، سلاح تبلیغی او به هدف نمی رسد. از امام باقر علیه السلام روایت شده است که به یکی از یاران خویش «خیثمه» فرمودند: «این پیام را به شیعیان ما برسان، به آنها بگو نمی توانید به خدا برسید و در پیشگاه خدا مقامی پیدا کنید، الا به عمل».

پس معلوم می شود که اهل عمل بودن یک ابزار قوی و یک اسلحه کارایی است برای این که تبلیغ ما به نتیجه و هدف برسد. (معاونت فرهنگی_تبلیغی، حیات طیبه، ۴۰۶ و ۴۰۷)

۴_۳_ حضور در صحنه

رسول خدا(صلی الله علیه و آله) دامنه حضور و فعالیت زنان را تنها به داخل خانه محدود نفرمودند و همسران خود از جمله حضرت خدیجه(سلام الله علیها) را در عرصه‌های مختلف اجتماعی، وارد می کردند. حضور در مساجد که پایگاه و جایگاه همه فعالیت‌های اجتماعی بود و حضور در سخنرانی‌ها و خطبه‌های نماز جمعه و نماز عید و شرکت در نماز جماعت، از جمله مواردی است که پیامبر(صلی الله علیه و آله) همسران خود و سایر زنان مسلمان، را به آن تشویق می فرمودند.

شرکت دادن خدیجه (سلام الله علیها) در اولین نماز جماعت و در شرایطی که این کار، خطر کشته شدن و یا هر نوع اذیت و آزاری را به دنبال داشت، نشانگر دیدگاه پیامبر (صلی الله علیه و آله) در مورد لزوم ایفای نقش اجتماعی مثبت و مؤثر برای زنان است، حتی اگر در این راه مجبور به تحمل شدائد و سختی‌ها باشند. (حکیم زاده، سبک زندگی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) با همسرانش، ص ۲۸۷ و ۲۸۹)

با گوشه نشینی و انزوا، نمی‌توان دین خدا را تبلیغ کرد و دور بودن از صحنه‌های مختلف اجتماعی، سبب می‌شود که مبلغ از اوضاع و احوال آگاه نشود و مبلغ ناآگاه از مسائل جامعه نمی‌تواند توفیق زیادی به دست آورد. بنابراین مبلغ باید در زمینه‌های مختلف و در کارهای خوب با مردم همکاری کند.

مبلغ همیشه به فکر انجام وظیفه است، بنابراین زمان و مکان تبلیغ، مشکلات، خطرات و سختی‌های آن و آزارهای مردم و... نمی‌تواند او را لحظه‌ای از انجام وظیفه باز دارد. (معاونت فرهنگی_تبلیغی، حیات طیبه، ص ۴۱۱)

همانگونه که حضرت خدیجه (سلام الله علیها) سختی‌ها و مشکلات زیادی را در حمایت از پیامبر تحمل کردند و همواره در صحنه حضور داشتند.

۴_۴_ تعلیم و تربیت

یکی از وظایف مبلغ، تعلیم و تربیت مردم است. همان چیزی که از اولین و مهم ترین وظایف رسولان الهی بوده است: [لقد منَّ اللهُ على المؤمنینَ إذ بعثَ فیهم رسولاً من أنفسهم... یعلّمهم الكتابَ و الحکمة]؛ «خداوند بر مومنان منت نهاد و رسولی را از بین خودشان برانگیخت تا به آنان دستورهای دین و حکمت را بیاموزد». (آل عمران: ۱۶۴)

مبلغ باید حقایق دینی را که دشمنان خدا سعی در پوشاندن آن‌ها دارند، به مردم بیاموزد؛ زیرا مردم با علم و آگاهی نسبت به دستورهای الهی، دچار انحراف نمی‌شوند. البته باید توجه داشت که تعلیم بدون تربیت سودی ندارد و تربیت باید قبل از تعلیم قرار بگیرد. (معاونت فرهنگی_تبلیغی، حیات طیبه، ص ۴۰۷)

پیامبر (صلی الله علیه و آله) نسبت به حضور زنان از جمله حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در مجامع فرهنگی و آموزشی عنایت زیادی داشتند و حتی زنان را از امور سیاسی و اقتصادی فارغ ساختند تا زنان بتوانند تربیت و اصلاح جامعه را عهده داری کنند. تأکید پیامبر (صلی الله علیه و آله) بر شرکت زنان در اجتماعات فرهنگی، نظیر نمازهای جمعه و جماعت و جلسات سخنرانی که در قسمت قبل هم به آن اشاره کردیم مؤید این ادعاست.

در حقیقت تأیید حضور حضرت خدیجه (سلام الله علیها) و دیگر زنان در عرصه تعلیم و تربیت توسط پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) به این خاطر بود که ایشان زنان را مربیان تعلیم و تربیت آحاد افراد جامعه دانسته و به همین دلیل حضور آنان را در هر جایگاهی که باعث تعلیم آنان شده و آنان را برای مربی‌گری

آماده می‌سازد نیکو می‌دانستند. (حکیم زاده، سبک زندگی رسول خدا (صلی الله علیه و آله) با همسرانش، ص ۲۹۲) حاصل آنکه به بررسی الگو برداری بانوان مبلغ از حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در سه سطح فردی، خانوادگی، اجتماعی پرداختیم، حال به سراغ جمع‌بندی و نتیجه بحث می‌رویم.

نتیجه‌گیری

برای اینکه یک زن بخواهد مبلغ باشد لازم است به بینش‌هایی معتقد باشد و به تبع آن به رفتارهایی ملتزم شود. برای شناخت این بینش و منش باید یک نمونه و الگو معرفی شود. به طور کلی هدایت و راهیابی به رشد و تکامل بشری، از طریق الگوهای است که به قله تربیت و اوج کمال رسیده‌اند و نقش قطب نما را دارند تا آدمی به بیراهه نرود.

نمونه بارز این الگوهای هدایت‌گر، پیامبران و اولیای الهی اند و حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، حضرت فاطمه زهرا (سلام الله علیها) و حضرت زینب کبری (سلام الله علیها) که نه تنها الگوی یک زن مسلمان و نمونه مکتب اسلام برای زنان هستند بلکه اسوه تمام جهانیان در تمام ابعاد مختلف زندگی هستند؛ می‌توانند بهترین الگو برای زنان مبلغ باشند.

زنان مبلغ با جستجو در زندگی این اسوه‌ها و دقت و تأمل در حالات فردی، سبک زندگی خانوادگی و فعالیت‌های اجتماعی آنان می‌توانند به کمالات و ویژگی‌های برجسته ایشان پی برده و آنان را الگوی زندگی و تبلیغ خود قرار دهند.

حضرت خدیجه (سلام الله علیها) به‌عنوان اولین بانوی مسلمان و مبلغ یک الگوی نمونه برای زنان مبلغ است؛ چرا که در وجود ایشان ارزش‌ها و کمالات انسانی فراوان بود. حضرت تمام ثروت، امکانات اقتصادی و هستی خویش را در راه رضای حق بخشیدند ولی همواره رفتاری فروتنانه داشتند. ایشان با تمام سختی‌ها و مشکلاتی که متحمل شدند باز در مسیر ایمان خود به پیامبر (صلی الله علیه و آله) ثابت قدم بودند.

ایشان با حمایت‌های روحی خود و ایجاد فضای عاطفی در خانه برای پیامبر (صلی الله علیه و آله) در ترویج اسلام و پیشبرد اهداف آن نقش بسزایی داشتند و با این کار نام خویش را به‌عنوان الگویی واقعی و راستین تاریخ تبلیغ و گسترش اسلام ثبت نمودند. به خصوص که حضرت خدیجه (سلام الله علیها) پرورش دهنده فاطمه زهرا (سلام الله علیها) بودند که ادامه دهنده نسل پیامبر (صلی الله علیه و آله) هستند.

اسوه بودن حضرت فقط به مسائل فردی و خانوادگی محدود نمی‌شود بلکه ایشان با تأیید پیامبر (صلی الله علیه و آله) همواره در صحنه‌های اجتماعی و عرصه‌های تعلیم و تربیت دینی فعال بودند. ایشان در سخت‌ترین دوران تاریخ اسلام با حضور و تلاش خود نقش مهمی در تثبیت و گسترش اسلام ایفا نمودند و به این ترتیب به اولین و بهترین الگوی زنان مبلغ تبدیل شدند.

با توجه به اینکه در این زمانه خانه‌های مسلمانان و زندگی هایشان به خاطر بی‌ارزش‌ترین دلایل و در هنگام مواجهه با اولین مشکل مادی یا اقتصادی، متلاشی می‌شود؛ بیشتر از هر زمانی به اهمیت فعالیت‌های بانوان مبلغ برای ساخت جامعه‌ای مستحکم و استوار پی می‌بریم و این مهم حاصل نمی‌شود مگر با الگوبرداری مبلغین از حضرت خدیجه (سلام الله علیها).

منابع

الف) کتاب‌ها

• قرآن کریم

۱. حکیم زاده، فرزانه، (بی‌تا)، سبک زندگی رسول خدا (صلی الله علیه وآله) با همسرانش، چاپ اول، قم: جامعه الزهراء.
۲. شمس الدین، سیدمهدی، (۱۳۷۶)، بانوان نمونه، چاپ اول، قم: دارالفکر.
۳. عیسی فر، احمد، (۱۳۸۱)، زنان نامدار شیعه، چاپ اول، تهران: رایحه عترت.
۴. قرائتی، محسن، (۱۳۷۶)، راه و رسم تبلیغ، چاپ اول، قم: دفتر نشر برگزیده.
۵. معاونت فرهنگی-تبلیغی حوزه‌های علمیه خواران، (۱۳۹۶)، حیات طیبه (سبک‌شناسی اخلاق اجتماعی)، چاپ اول، قم: نشر هاجر.

ب) مقالات

۶. ابطحی، محمدتقی، (۱۴۰۰)، «گزارش مراسم رونمایی از کتاب بانوی اول»، سایت خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۷. باشگاه خبرنگاران جوان، (۱۳۹۸)، «حضرت خدیجه (سلام الله علیها) الگوی تمام‌عیار زن مسلمان».
۸. برغل، امیره، (۱۴۰۰)، «جایگاه حضرت خدیجه (سلام الله علیها) در جهان اسلام»، خبرگزاری جمهوری اسلامی.
۹. رضوی، سیدعباس، (۱۳۸۶)، «نقش‌آفرینی بانوان در عرصه تبلیغ دین»، مجله پیام زن.
۱۰. گودرزی، مهدی، (۱۴۰۰)، «مهم‌ترین ویژگی‌های اخلاقی و تربیتی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)»، خبرگزاری میزان.